

Programszervezéstől a hitátadásig

Ifjúsági munka ma

■ DEÁK LÁSZLÓ

Az LMK-téma címe meglehetősen semleges, de mindannyian tisztában vagyunk a szomorú aktualitásával: egyre több lelkész, gyülekezeti és egyházi vezető tapasztalja meg, hogy egyre kevesebb a fiatal a gyülekezeteinkben. A fiatalok világa átalakult, és ezzel együtt az ifjúsági munka kihívásai is gyökeresen megváltoztak. Ebben a – nem semleges, hanem sokszor nagyon szomorú – helyzetben kell újragondolnunk a feladatainkat és megtalálni az utat a fiatalok felé.

Mivel ez az írás elsősorban gyülekezeti lelkipásztorokat kíván megszólítani, ezért ezt a folyamatot a gyülekezeti élet oldaláról vizsgálom, abból a szempontból, hogy ott milyen programokkal lehet elérni a fiatalokat, miként lehet a hitátadás folyamatába bevonni őket. Természetesen kitekintéssel lesznek minden olyan területre, ahol ez a fontos szolgálat szintén megvalósul (például az egyházi és állami iskolákban zajló hitoktatásban).

Helyzetjelentés

Sajnos általános jelenség, hogy egyházunkban egyre kevesebb a fiatal, a lelkészek egyre több helyen már nem tudnak ifjúsági órákat tartani. A '90-es évek elején fellendülő ifjúsági élet fokozatosan visszaesett, az évek során egyre kevesebb fiatal vett részt a gyülekezeti alkalmainkon. Ennek rengeteg oka van. Nézzük meg a hat legfontosabbat, hogy ezekből tanulva meg tudjuk találni a helyes utat a fiatalok felé.

Ezeket a tényeket azért sorolom fel, mert sokat segíthetnek a megoldás megtalálásában, de abban is, hogy ne alakuljon ki bennünk felesleges önvád. Vannak olyan témák, amelyeket tényként kell elfogadni (demográfia), máshol pedig már az is segít a megoldásban (digitalizáció, elidegenedés), ha a problémát megértjük és komolyan vesszük.

Hat ok, amiért fogy a fiatalok száma a gyülekezetben

1. Demográfiai hatás

A gyülekezeteinkben csökkenő gyerek- és ifjúsági létszámnak az egész hazánkat is érintő demográfiai okai vannak. 1990-ben még több mint 125 ezer gyermek született évente, 2024-ben már mindössze 77 511, ami a modern magyar statisztika egyik legalacsonyabb értéke. Ez 48 168-cal kevesebb újszülöttet jelent évente, vagyis harmincnégy év alatt a születések száma 38 százalékkal csökkent.

Mi áll a háttérben? A KSH szerint nemcsak a gyermekvállalási kedv számít, hanem az is, hogy egyre kevesebb a szülőképes korú nő. A Ratkó-unokák generációja kifutott a gyermekvállalási kor-

ból, miközben a fiatalabb nemzedékek létszáma alacsonyabb. Emiatt még akkor is csökkenhet a születések száma, ha egy nő átlagosan több gyermeket vállal, mint korábban.

Ezek száraz tények, amelyeket nem lehet figyelmen kívül hagyni. Kevesebb gyermek és fiatal él az országban, így egyre kevesebben tudnak gyülekezetekhez is csatlakozni.

2. Az egyházi és állami iskolai hittan hatása a gyülekezeti ifjúságokra

Sokan szomorú tényként szokták említeni, hogy az iskolai hittanórák negatív hatással vannak a gyülekezeti ifjúsági órákra. Az egyházi iskolások – heti két hittanórával és heti egy áhítattal – úgy érzik, hogy ezeken az alkalmakon „bőven” megélték a kapcsolatukat Istennel. Tegyük hozzá, hogy sok szülő is ezt erősíti a gyermekében. Ezek után miért kellene még péntek délután ifire is menni? Éppen ezért sajnos kevés iskolai hittanban részt vevő fiatal kapcsolódik be a gyülekezetek életébe. Négy-, nyolc- vagy tizenkét évnyi evangélikus iskolába járás után sem alakul ki élő kapcsolat egy gyülekezeti közösséggel.

Sokszor hallunk hasonló mondatokat: „Látszólag keveset profitáltunk az egyházi iskoláinkból, az egyháznak ennél sokkal komolyabb tervei voltak az intézményeivel. Nem nőtt az ifjúsági órákra járók száma – sőt... Nem lett több a keresztelő – sőt... Nemhogy robbanás nem lett a gyülekezetekben, de még a fogyás sem lassult sok helyen...”

Összességében elmondható, hogy ezek az iskolai alkalmak nem hoztak igazi áttörést a gyülekezetek életében. A „programban” megvolt a lehetőség az elmúlt évtizedekben, hogy a fiatalok az iskolai hittanon keresztül eljussanak a keresztyén életig, s akár egy gyülekezet életébe is bekapcsolódjanak, de mindazok száma, akik ezt megtették, elenyésző az összes evangélikus iskolában érettségizőhöz képest.

Elszalasztott lehetőségek – mondják sokan még a gyülekezeteinkből is, és sokan így is tekintenek az iskolákra, s valljuk be, hogy ez néhány helyen feszültséget is okoz.

3. Digitalizáció – A közösségi élet, tanulás, szórakozás teljes átalakulása

Vegyük végre komolyan a világ – és benne a fiatalok – változásait! Az egyik legszembetűnőbb ezek közül a digitalizáció hatása. A mai fiatalok nem egyszerűen használják az online teret, hanem nagyrészt abban élnek. Kapcsolataik, információszerzésük, identitásuk alakulása is jelentős részben ott gyökerezik. Ez azt is jelenti, hogy a figyelmükért folyamatos verseny zajlik. Egy gyülekezeti alkalom, bibliaóra vagy ifjúsági program már nem magától értetődő választás, hanem egy a sok lehetőség közül. Ráadásul a rövid, gyors impulzusokhoz szokott figyelem nehezen kapcsolódik be hosszabb, elmélyültebb folyamatokba.

4. Bizalmatlanság az egyházzal szemben

Ezzel párhuzamosan erősödik a bizalmatlanság az intézményekkel szemben – és ez az egyházat sem kerüli el. Sok fiatal számára az egyház nem élő közösséget, hanem távoli, merev struktúrát jelent. Gyakran hiányzik a személyes tapasztalat, amelyen keresztül hitelesen találkozhatnának a hittel. Ezért

az ifjúsági munka egyik kulcskérdése ma az, hogy hogyan lehet lebontani ezt a távolságot, és hogyan válhat a gyülekezet valóban megtapasztalható közösséggé.

5. Lemondás, belefáradás, feladás

Sok gyülekezetben kevés a munkatárs, nagy a leterheltség, és az ifjúsági munka gyakran „mellékfeladatként” jelenik meg. A fiatalok elérése időigényes, sok türelmet és kitartást igényel, miközben az eredmények nem mindig látványosak. Könnyű elfáradni, kiégni vagy éppen feladni, amikor úgy tűnik, hogy „nincs foganatja” a munkának. Ez a tendencia mintha még erősödne is, ami növeli az elkeseredettséget, a belefáradást.

6. A gyülekezeti merevség átformálása

Az egyházzal szemben táplált bizalmatlanságot a fiatalokban csak növeli a gyülekezetekben tapasztalható generációs szakadék elmélyülése. A fiatalok nyelve, gondolkodásmódja, problémái sokszor távol állnak az idősebb generációétól, számukra túl merev, túl zárt és elavult az idősebbek világa. Ez félreértésekhez vezethet, sőt feszültségeket is szülhet a gyülekezeten belül.

Legyünk őszinték: kevés gyülekezet van, ahol egy mai középiskolás otthon érezheti magát. Az ifjúsági munka ezért nemcsak a fiatalokról szól, hanem az egész közösségről: arról, hogy képes-e befogadó, nyitott közeggé válni.

Vegyük komolyan: szervezhetünk bármilyen programokat, ezeket a lehető legprofibban meg is valósíthatjuk, ám mindez semmit sem ér, ha a gyülekezet tagjai nem nyitottak a fiatalok felé. Éppen ezért nem mindegy, hogy kik és milyen lelkeséggel, nyitottsággal, lehetőségekkel várják a fiatalokat a gyülekezetekben.

A templom világa sokszor egészen más, mint egy mai tizenéves világa. Próbáljuk meg elképzelni istentiszteleteinket, alkalmainkat egy egyháztól távol élő, modern fiatal szemével. Ami nekünk megszokott, értéket hordozó, az számára idegen és érthetetlen.

Ezekben a helyzetekben nagyon nehéz a gyülekezeti lelkészeknek megtalálni a középutat a jelenlegi és a jövőbeli gyülekezet igényei között. A kettő sokszor „üti egymást” – ha túl modern és korszerű a hangvétel, elmennek a régi tagok; ha túl sok a régi, tradicionális elem, nem jönnek az újak. Valószínű, hogy ennek a helyes aránynak a megtalálása a kulcs ahhoz, hogy a gyülekezeteinkbe érkező fiatalok otthonra találjanak a közösségeinkben.

Igényes programok kellenek – de ennél sokkal több is

Sajnos sokszor kevés erőfeszítést teszünk azért, hogy egy ifi programja maga is igényes, színvonalas, jól felépített legyen. Tudomásul kell vennünk, hogy olyan világban élünk, ahol a látványosság határoz meg sok mindent, s ebben nőnek fel a fiatalok is. Ennek a változásnak meg kell jelennie az ifjúsági programok szervezésében is modern eszközök bevonásával, akár egy ifis Facebook-oldal vagy Messenger-csoport használatával.

Fontos, hogy az ifit, annak helyszínét, menetét modern, fiatalos hangulat vegye körül; ezzel is érzékeltethetjük, hogy a fiatalok nem múzeumba lépnek be, ahol nem ihatnak meg egy üdítőt, sőt még csendben is kell lenni, hanem mai, élő helyszínre és közösségbe érkeznek.

De azt is meg kell értenünk, hogy mindez önmagában nagyon kevés! A termek, programok igényessége mellett hangsúlyt kell helyezni a lelkiségre is. Modern termek önmagukban nagyon üressé tudnak válni lelkileg. Az ifjúsági munka sajnos kimerülhet abban, hogy „jó programokat” szervezünk: kirándulás, tábor, játékest, koncert. Ezek fontosak, sőt szükségesek is, mert kaput nyithatnak a kapcsolatok felé, de önmagukban nem garantálják a hit átadását. Lehet valaki évekig jelen ifis programokon anélkül, hogy valódi, személyes kapcsolata alakulna ki Istennel.

A kérdés tehát nem az, hogy legyenek-e programok, hanem az, hogy mi a céljuk. A program eszköz, nem cél. Az igazi kérdés az: történik-e benne találkozás? Megjelenik-e benne Krisztus? Van-e tér arra, hogy a fiatalok kérdezzenek, kételkedjenek, kimondják a saját életük valóságát? Ha a program csak leköt, de nem nyit meg, akkor könnyen felszínes marad.

Megújult lelkiség, új hozzáállás

Szögezzük le: a mai fiatalok nem azért maradnak távol a templomtól, mert nem érdekli őket Isten, a hit, vagy ne lennének kérdéseik. Meggyőződésem, hogy hatalmas bennük az érdeklődés, tele vannak kérdésekkel, csak nem kapnak a koruknak megfelelő, releváns válaszokat. Ebben a polarizált, atomizált és elmagányosító világban rengeteg kérdés fogalmazódik meg bennük, emiatt természetes módon vágyódnak az őszinte beszélgetésekre és az őket befogadó, támogató közösségekre.

A mai fiatalok képesek egymást olyan ifis alkalmakra elvinni, ahol megtapasztalták a szeretet és az őszinte érdeklődés légkörét. (Személyes tapasztalat: Kispesten jelenleg hétről hétre tizenöt-húsz fősi ifi jön össze. A fiatalok nagy részét nem én találtam meg, nem én hívtam, hanem egy másik fiatal hozta magával.)

Sokszor mondjuk, hogy nagy „ellenségeink” a különórák, a zene, a sport, az ezernyi délutáni elfoglaltság. Ez valóban így van, de sok fiatal képes lemondani ezekről egy ifjúsági óra miatt, ha azt látja, hogy annak valóban van értelme, van hatása az ő hétköznapi életére. S ilyenkor mindegy, hogy valaki egyházi iskolából jön – szinte már „hittanmérgezéssel” –, vagy olyan fiatalról van szó, aki soha nem hallott Istenről. A háttér más, de a fiatalokat foglalkoztató nehézségek, kérdések, örömök és elvárások hasonlóak: olyan közösségbe megérkezni, ahol befogadó szeretettel várják, odafigyelnek rájuk – akár a hét többi napján is –, ahol az ő kérdéseikről beszélnek őszintén, igei alapon, de nem rigid dogmatizmussal.

Sok fiatalban megvan a mélyebb kérdések iránti nyitottság. Keresik az élet értelmét, a valódi kapcsolatokat, a hiteles közösséget. Amikor megtapasztalják, hogy egy gyülekezetben elfogadják és meghallgatják őket, és nem „kész válaszokat” kapnak, hanem együtt gondolkodhatnak, akkor valódi kötődés alakulhat ki.

A cél az érdeklődés, a nyitottság felkeltése. Valahogy úgy, ahogy Antoine de Saint-Exupéry írja: „Ha hajót akarsz építeni, ne hívj össze embereket, hogy tervezzenek, szervezzék meg a munkát, hozzanak szerszámokat, vágjanak fát, hanem keltsd fel bennük a vágyat a nagy, végtelen tenger iránt.” A lélekformálás a cél, és nem az általunk elképzelt sablon ráhúzása a fiatalokra, ezért fontos *kitenni* őket lélekformáló hatásoknak.

A hitátadás ugyanis nem információátadás. Nem arról szól, hogy „elmondjuk a helyes válaszokat”, hanem arról, hogy valaki elindul egy úton. Ez az út sokszor kérdésekkel, bizonytalansággal, sőt ellenállással kezdődik. A mai fiatalok különösen érzékenyek az őszinteségre: hamar megérzik, ha valami „meg van játszva”. Ezért az ifjúsági munka egyik legnagyobb kihívása a hitelesség. Nem tökéletes vezetőkre van szükség, hanem olyanokra, akik mernek saját hitükről, küzdelmeikről is beszélni.

Az ifjúsági munka egyik legnagyobb ajándéka éppen ez: látni, ahogy egy-egy fiatal lassan megnyílik, kérdéseket tesz fel, majd talán saját hitét is elkezd megfogalmazni. Ezek nem mindig látványos folyamatok, de annál mélyebbek. Sokszor évek munkája érik be egy-egy pillanatban.

Fontos felismerni azt is, hogy az ifjúsági munka nem „termelési folyamat”. Nem mérhető egyszerű számokkal vagy statisztikákkal. Inkább olyan, mint a vetés: elvetjük a magot, gondozzuk, de a növekedést nem mi adjuk. Ez egyszerre tanít alázatra és reménységre.

Ezen az úton azt is látnunk kell, hogy a mai fiatalok erősen élményközpontúak. Nem elég beszélni a hitről, azt valamilyen módon meg is kell tapasztalniuk. Ez lehet közös szolgálat, csendesség, zene, beszélgetés vagy akár egy mélyebb személyes találkozás. Az ifjúsági munka akkor válik igazán termékennyé, amikor nemcsak szavak hangzanak el, hanem valami „történik” – amikor a fiatalok érzik, hogy itt valóságos dolgokról van szó.

A jövő szempontjából kulcskérdés, hogy az egyház képes-e újragondolni az ifjúsági munkát. Nem feltétlenül radikális újításokra van szükség, hanem szemléletváltásra. Arra, hogy a hangsúly a programokról a kapcsolatokra, a teljesítményről a jelenlétre, a „megmondásról” a kísérésre kerüljön.

A „programszervezéstől a hitátadásig” vezető út tehát nem egy módszer vagy modell kérdése. Sokkal inkább lelkiület: figyelem, türelem, nyitottság és hit. Annak a hite, hogy Isten ma is munkálkodik a fiatalok életében, még akkor is, ha ezt nem mindig látjuk azonnal.

Az ifjúsági munka lényege végső soron nem más, mint teret adni a találkozásnak: ember és ember, ember és Isten között. Ha ez megtörténik, akkor a programok a helyükre kerülnek, és valóban eszközzé válnak a hit megszületésében és megerősödésében. Ebben rejlik a kihívás – és egyben az áldás is a mai magyarországi egyházi ifjúsági munkában.

Ajánlott irodalom

- FAIX, Tobias – HOFMANN, Martin – KÜNKLER, Tobias 2020. *Miért nem hiszek már. Amikor a fiatalok elvesztik a hitüket*. Ford. Varga Réka. Koinonia, Kolozsvár.
- SZEVEÉNYI János (szerk.) 2012. *Épüljete! Evangélikus gyülekezet a gyakorlatban*. Evangélikus Missziói Központ – Magyar Evangélikus Rádiómisszió – MEE Missziói Bizottsága, Budapest. (Ifjúság c. fejezet: 47–80. o.)
- PÜSKI Lajos 2013. *Érdeklődéstől elköteleződésig. Misszió és gyülekezetépítés: koncepciónk és gyakorlatunk*. Kálvin Kiadó, Budapest.